

חופש המחשבה והאמונה

חיי פרקים

באמונה ישנם שני ערכים. האמונה המצטיירת, והאמונה המושכלת. אותה המצטיירת ומורגשת יש בה חוקים ויסודות עקרים והלכות. אין שייך בה חופש הדעת, כמו שאין שייך חופש כזה בכל דבר חק ומשפט, אלא ששייך בה חקירה ועמידה על היסודות, הקבלה והמסורת.

למעלה ממנה עומדת האמונה המושכלת. בה יש דוקא חירות עליונה, והיא מתגלה רק לישרים הבאים בסוד ד'.

וברית כרותה היא, שכשאדם שומר אמונים בכל תום, באמונה המצטיירת, כשהוא נאמן הבית וההיכל של קדושת האמונה, יזכה לאור האמונה המושכלת ששם הוא העולם המלא חירות, ויכיר וידע איך שכל הדברים מתאימים יחד, ואיך כל הדברים הנחקקים באמונה המצטיירת ומתבטאת ג"כ לפעמים, הם הם הדברים עצמם שהם באמונה הרוממה המושכלת, בסוד ד' ליראיו ובריתו להודיעם.

המחשבות הנובעות מעמק האמונה בטהרתה הפנימית הן החפשיות באמת, שאין עליהן שום עול של הגבלה, והן הן המתדמות ביותר למקור היצירה האלהית, ואהיה אצלו אמון, והיא מקור כל השמחות והשעשועים האציליים, משחקת לפניו בכל עת ושעשועי את בני אדם.

המחשבה על דבר חופש הדעות א"א להיות נקלטת בתור מחשבה מוסרית כ"א בעת שהאדם הוא עסוק בהגיון הדעת ובירורן שאז החופש דרוש לו, אבל בכל הזמנים שהאדם חי חיים של רגש, וקל וחומר חיים של דמיון או שאר החשות חומריות, הוא מוכרח להיות אסור באיזה חוג של דעות קדומות. הכל אחד אם שהן דעותיו שקדמו או דעות מקובלות. וממילא מובן שכל חופש דעות בחיים ההמוניים התדירים הוא ענין שאין לו כל מובן, ואין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. והעוסק בתלמוד תורה אין לו להתירא מכל מכשול. כי דבר ד' נר לרגלו ואור לנתיבתו, וכל העוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות.

מה שהוא למעלה מן הדעת אין חופש הדעות נופל עליו, והגיון האמונה העליון הוא הגילוי האלהי שבנשמה שלמעלה מכל דעת, שע"כ אין הפרזה של חופש הדעות הולמת אותו. אין חופש מן החיים כ"א במות, וצדיק באמונתו יחיה.

חופש המחשבה בצורתו הרגילה, הוא יותר שיעבוד המחשבה מחופשתה. כי ע"י הלהיטה אחר החופש המורגל, מתרחק האדם מכל המון מחשבות האמת שהם נובעים מאוצרות הגדולים של חופש העליון שבמחשבה שנפלו לנו למורשה. מחפשי המחשבה היותר גדולים בעולם, הם הם גדולי העולם, שפדו את עצמם מכל הצרות הרוחניות והגשמיות של העולם, ושעלו בכחם הגדול עד כדי להיות גואלים בטובם את העולם כולו. ההרגל של המחשבה צריך להיות, באופן שוה על כל חדש ועל כל ישן, ולהכיר את כל דבר ע"פ ערכו, ושלא להזניח את המשקל של כל חיי המחשבה מכל הצדדים שיוכל לשקול אותם בהם.